

Iranian Scientific Association
of Public Administration

University of
Sistan and Baluchestan

Analyzing The Challenges and Obstacles of Implementing the Law of Store Terminals and Tax Payers System and Solutions

Hamidreza Ghasemi Banabari¹ | Ensieh Godarzi² | Zeinab Mousavi³

1. *Corresponding author*, Department of Public Administration, Faculty of Management and Economics, University of Tarbiat Modares, Tehran, Iran. E-mail: h.ghasemibanabari@modares.ac.ir
2. Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, University of Azad Islamic, Qazvin, Iran. E-mail: ensigodarzi64@gmail.com
3. Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, University of Azad Islamic, Tehran, Iran. E-mail: samane.mousaviis321@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received 7 September 2023

Received in revised form 14

November 2023

Accepted 5 December 2023

Published online 26 December

2023

Keywords:

Tax, Law of Store Terminals

and Taxpayer System,

Obstacles and Challenges

Objective: In all the countries of the world, tax has been considered as a stable source for providing financial revenues of the government and it has been divided into different types. Tax revenues of governments are achieved in different ways, but an important point to note is that taxes are not provided only by having a tax structure and organization. What should be considered in receiving taxes from economic operators is having enough information about business activities. For this purpose, the law of shopping terminals and taxpayer system was approved by the Islamic Council in 2018. While it has not been fully implemented yet.

Methods: Based on this, this article has been done with the aim of analyzing the obstacles to the implementation of the Law of Store Terminals and Taxpayer System in Iran. The type of research is qualitative. Therefore, by using thematic analysis, themes from the interviews were coded. The statistical population of the research is 20 employees of the tax organization, law teachers and accountants.

Results: The obstacles identified were categorized into four legal, tax, organizational and technological categories, and based on this, the necessary solutions were presented at the end.

Conclusions: These solutions include strengthening laws and regulations, education and public awareness, creating cooperation between institutions, developing technical infrastructure and facilitating organizational processes.

Cite this article: Ghasemi Banabari, H., Godarzi, E & Mousavi, Z. (2023). Analyzing The Challenges and Obstacles of Implementing the Law of Store Terminals and Tax Payers System and Solutions. *Governance and Development Journal*, 3 (4), 21-32. <http://doi.org/10.22111/JIPAA.2024.435666.1156>

© The Author(s).

Publisher: Iranian Scientific Association of Public Administration
& University of Sistan and Baluchestan.

واکاوی چالش‌ها و موانع پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان مالیاتی و ارائه راهکارها

حمیدرضا قاسمی بنابری^۱ | انسیه گودرزی^۲ | زینب موسوی^۳

۱. نویسنده مسئول، دکترای مدیریت دولتی، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه:

h.ghasemibanabari@modares.ac.ir

۲. گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران. رایانامه: ensigodarzi64@gmail.com

۳. گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: samane.mousaviis321@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: در تمامی کشورهای دنیا، مالیات به عنوان یک منبع پایدار برای تأمین درآمدهای مالی دولت مورد توجه بوده و به انواع مختلفی تقسیم شده است. درآمدهای مالیاتی دولت‌ها به طرق مختلف محقق می‌شود اما نکته مهمی که باید بدان توجه داشت، مالیات تنها با داشتن ساختار و تشکیلات مالیاتی، تأمین نمی‌شود. آنچه در دریافت مالیات از فعالان اقتصادی باید مدنظر قرار گیرد، داشتن اطلاعات کافی پیرامون فعالیت‌های کسب و کارهاست. به همین منظور قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان توسط مجلس شورای اسلامی کشور، در سال ۱۳۹۸ تصویب و مورد اجرا قرار گرفته است. هرچند که پیاده‌سازی کامل آن با چالش‌هایی روبرو می‌باشد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۶	روش پژوهش: بر همین اساس، این مقاله با هدف واکاوی چالش‌های پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان در ایران انجام شده است. صیغه پژوهش حاضر، کیفی است. بنابراین با استفاده از تحلیل مضمون، چالش‌های شناسایی شده از مصاحبه‌های صورت پذیرفته، کدگذاری گردید. جامعه آماری پژوهش تعداد ۲۰ نفر از کارکنان سازمان مالیاتی، مدرسان قانون یادشده و مودیان مالیاتی می‌باشند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۲۳	یافته‌ها: چالش‌ها و موانع شناسایی شده در چهار مقوله حقوقی، مالیاتی، سازمانی و فناوری دسته بندی شدند و در انتها راهکارهای لازم برای تسهیل اجرای قانون ارائه شد.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۴	نتیجه گیری: این راهکارها شامل تقویت قوانین و مقررات، آموزش و آگاهی عمومی، ایجاد همکاری بین نهادها، توسعه زیرساخت‌های فنی و تسهیل فرآیندهای سازمانی می‌باشند.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۰۵	
کلیدواژه‌ها: مالیات، قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان، موانع و چالش‌ها	

استناد: قاسمی بنابری، حمیدرضا؛ گودرزی، انسیه و موسوی، زینب (۱۴۰۲). واکاوی چالش‌ها و موانع پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان مالیاتی و

ارائه راهکارها. *حکمرانی و توسعه*، ۴(۳)، ۳۲-۲۱. <http://doi.org/10.22111/JIPAA.2024.435666.1156.21-32>

مقدمه

دولت‌ها جهت انجام وظایف ذاتی خود که شریان اصلی حفظ پویایی و شکوفایی هر جامعه‌ای می‌باشد و بخشی از هزینه‌های دولت‌ها را تشکیل می‌دهد، به منابع مالی مطمئن و قابل اعتمادی نیازمند هستند. یکی از اصلی‌ترین روش‌های تامین مالی آن‌ها، دریافت مالیات از افراد جامعه است. بحث مالیات، ریشه تاریخی دارد. هرچا که صحبت از ثبات، امنیت، تامین اجتماعی، شغل، زیرساخت‌های حمل و نقل، زیرساخت‌های آموزشی و ... به میان می‌آید، نقش دولت‌ها و مالیات به چشم می‌خورد. امری که در تمام طول تاریخ به تناسب شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، همواره فصل مشترک جوامع مختلف بوده است (نوربخش و جوادی، ۱۳۸۸).

از طرف دیگر دولت‌ها به منظور تامین منابع مالی، برای تحقق اهداف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود، نیازمند سیستم‌های مالیاتی قوی و قابل اعتماد هستند. اما در عمل، پیاده‌سازی و اجرای مالیات‌ها با چالش‌های فراوانی همراه است. این چالش‌ها می‌توانند از جنبه‌های مختلفی مانند قانونی، اقتصادی، سیاسی و فنی ناشی شوند. بنابراین، شناخت و بررسی مسائل مربوط به درآمدهای مالیاتی و نیازهای کشورها در این زمینه ضروری است. یکی از راهکارهای تسهیل فرآیند مالیات ستانی، پیاده‌سازی سامانه مودیان و پایانه فروشگاهی می‌باشد.

در دنیای امروز، فناوری اطلاعات و ارتباطات به شدت در حال پیشرفت است و تأثیر قابل توجهی بر روی اقتصاد و جوامع دارد. یکی از زمینه‌هایی که این تأثیر را عمیقاً تجربه می‌کند، صنعت خرده‌فروشی است. با پیشرفت فناوری، مودیان و پایانه‌های فروشگاهی (POS) به عنوان ابزارهای کلیدی در فرآیند پرداخت و مدیریت فروش در فروشگاه‌ها و مراکز خرده‌فروشی مطرح شده‌اند. قانون سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی یکی از مهمترین قوانین مرتبط با فعالیت فروشگاه‌ها و مودیان در جامعه است. این قانون با هدف بهبود سیستم فروش و کنترل مودیان و پایانه‌های فروشگاهی به وجود آمده است (اسمیت و جانسون^۱، ۲۰۲۲).

اجرای قانون سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی در جامعه امروزه اهمیت بسیاری دارد. این سامانه با هدف افزایش شفافیت و کاهش فرار مالیاتی در فروشگاه‌ها و واحدهای تجاری طراحی شده است. اجرای این قانون منجر به مزایای بسیاری از جمله افزایش درآمدهای دولت، کاهش نظارت مستقیم بر فروشگاه‌ها، ایجاد رقابت سالم در بازار و بهبود شفافیت در مالیات‌های فروش می‌شود. علاوه بر این، استفاده از پایانه‌های فروشگاهی نقشی مهم در ساده‌سازی فرآیند ثبت و رصد فروش و مالیات‌های مرتبط با آن دارد (هایرولاگل و عثمان^۲، ۲۰۲۰).

با این حال، پیاده‌سازی این قانون با چالش‌ها و موانعی روبه‌رو بوده است که می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر عملکرد و اهداف این سامانه داشته باشد. یکی از موانع اصلی در اجرای این قانون، عدم توانایی برخی کشورها در تامین زیرساخت‌های لازم برای استفاده از این فناوری‌ها و در نتیجه، ناتوانی در جمع‌آوری درآمدهای مالیاتی به‌طور کامل و صحیح است. این موانع می‌توانند مشکلات قانونی، فنی و اقتصادی شامل؛ نبود زیرساخت‌های فنی، کمبود منابع مالی و قدرت خرید کافی در بخش خرده‌فروشی و عدم هماهنگی بین نظام مالیاتی و قوانین مربوط به مودیان و پایانه‌های فروشگاهی باشند (خطاب و همکاران^۳، ۲۰۲۲).

براون و اندرسون^۴ (۲۰۲۳) با توجه به اهمیت این موضوع و نیاز جوامع به اجرای صحیح آن، به تحلیل برخی از موانع اصلی در مسیر پیاده‌سازی موضوع، پرداخته‌اند که البته مسائل مطرح شده با توجه به زمینه هرکشوری می‌تواند متفاوت باشد. از جمله مسائلی که در پژوهش آن‌ها مورد بررسی قرار گرفته، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

(۱) تحلیل موانع سازمانی و اداری در فرآیند پیاده‌سازی قانون سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی.

¹. Smith & Johnson

² Hayrullahoglu & Tuzun

³. Khattab et al.,

⁴. Brown & Anderson

- ۲) تحلیل موانع مالی و مالیاتی مرتبط با اجرای این قانون و تأثیر آن‌ها بر فعالیت فروشگاه‌ها و مودیان.
- ۳) بررسی موانع فنی و فناوری مرتبط با پیاده‌سازی سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی و نیازمندی‌های فنی برای اجرای موفق این سامانه.
- ۴) تحلیل موانع قانونی و حقوقی در اجرای قانون سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی و ارائه پیشنهادهایی برای بهبود قوانین مرتبط (براون و اندرسون، ۲۰۲۳).

بر همین اساس، مسأله اصلی در اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان در ایران، شناسایی چالش‌ها و موانع پیاده‌سازی قانون می‌باشد. بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی و تحلیل مسائل مرتبط با این چالش‌ها و ارائه راهکارهایی برای غلبه بر آن‌ها است. به همین منظور با در نظر گرفتن مقوله‌های مورد اشاره براون و اندرسون (۲۰۲۳)، سعی می‌شود، با بررسی چالش‌های عمده حقوقی، مالیاتی، سازمانی و فناوری موجود در پیاده‌سازی قانون، بهبود فرایند پرداخت و مدیریت فروش در صنعت خرده‌فروشی‌ها و اشخاص حقوقی را تسهیل کرد.

ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

مالیات یک مفهوم مهم در علم اقتصاد است که به معنای مبلغی است که از درآمدهای افراد و شرکت‌ها توسط دولت جمع‌آوری می‌شود. مالیات به عنوان یک ابزار برای دولت، نقش حیاتی در تأمین منابع مالی دولتی و تأمین خدمات عمومی دارد. همچنین، مالیات می‌تواند به عنوان یک ابزار برای تنظیم توازن بین درآمدها و هزینه‌ها و توزیع عادلانه‌تر ثروت در جامعه عمل کند. سیستم مالیاتی می‌تواند طبقه‌بندی درآمدها را به گونه‌ای تنظیم کند که ثروت و درآمد به طور عادلانه‌تری در جامعه توزیع شود. برخی از روش‌هایی که ممکن است در این زمینه مورد استفاده قرار گیرد عبارتند از: مالیات مستقیم بر درآمد، مالیات بر مالکیت، و مالیات بر معاملات مالی (گودوین^۱، ۲۰۲۲، ۱-۲۲).

نظام مالیاتی تأثیر مستقیم بر رفتار اقتصادی افراد و شرکت‌ها نیز دارد. انگیزه‌های مالیاتی می‌تواند رفتار اقتصادی را مانند تشویق به سرمایه‌گذاری، تشویق به کاهش فرار مالیاتی یا تنظیم الگوی مصرف، تحت تأثیر قرار دهند. در این راستا، سیستم مالیاتی می‌تواند برای کنترل رفتارهای اقتصادی و تحقق اهداف سیاست‌های دولتی استفاده شود (فلدستین^۲، ۲۰۰۸).

همچنین مالیات می‌تواند تأثیر مهمی بر رقابت و کارایی بازارها داشته باشد. با تنظیم مالیات‌ها و معافیت‌ها به گونه‌ای که تشویق به رقابت سالم و بهبود کارایی بازار شود، این سیستم می‌تواند بازارهای رقابتی‌تری را بوجود آورد و منجر به افزایش کارایی و نفع عمومی شود (تالپوس و کراسنک^۳، ۲۰۱۰). تأثیرات مالیات بر رفتار اقتصادی نه تنها به افراد و شرکت‌ها محدود نمی‌شود، بلکه می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌های دولت نیز تأثیر بگذارد. به عنوان مثال، سیاست‌های مالیاتی می‌تواند در تنظیم بودجه دولت، تأمین منابع مالی برای خدمات عمومی و تعیین سیاست‌های اقتصادی تأثیرگذار باشند (امیدو^۴، ۲۰۲۰).

نحوه تعیین نرخ مالیاتی در سیستم مالیاتی نقش مهمی در تأثیر آن بر اقتصاد دارد. نرخ مالیاتی می‌تواند تأثیر عمده‌ای بر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی افراد و شرکت‌ها داشته باشد. نرخ مالیاتی بالاتر می‌تواند تشویق به فرار مالیاتی و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری و کارآفرینی داشته باشد، در حالی که نرخ مالیاتی پایین‌تر می‌تواند تشویق به فعالیت‌های اقتصادی بیشتر و رشد اقتصادی داشته باشد (فلدستین، ۲۰۰۸).

¹. Godwin

². Feldstein

³. Talpos & Crasneac

⁴. Amidu

یکی از مسائل اساسی در مالیات، تعیین پایه مالیاتی است. پایه مالیاتی به معنای مبالغ و عواملی است که در طول فرایند محاسبه و پرداخت مالیات در نظر گرفته می‌شود. پایه مالیاتی می‌تواند شامل درآمدها، سودها، مالکیت، معاملات و سایر عوامل مالیاتی باشد. تعیین پایه مالیاتی صحیح و عادلانه، اهمیت بالایی در سیستم مالیاتی دارد (آمیدو، ۲۰۲۰).

یکی دیگر از موضوعات مهم در مالیات، اصل عدالت مالیاتی است. عدالت مالیاتی به توزیع منصفانه بار مالیاتی بین افراد و اجتماع اشاره دارد. معمولاً اصل عدالت مالیاتی شامل سه مفهوم اساسی است: عدالت افقی (توزیع بار مالیاتی بر اساس درآمد و ثروت)، عدالت عمودی (توزیع بار مالیاتی بر اساس درجه توانایی مالی) و عدالت بین نسلی (توزیع بار مالیاتی بین نسل‌های فعلی و آینده) (مگدالانا، ۲۰۱۷). در دو دهه گذشته استفاده از سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی نقش مهمی در عدالت مالیاتی، شفافیت و کاهش فرار مالیاتی در جهان ایفا نموده است. با استفاده از این سامانه‌ها، مودیان مالیاتی می‌توانند فروش و مالیات‌های مربوطه را به صورت دقیق و شفاف ثبت و رصد کنند. این امر بهبود شفافیت در مالیات‌های فروش، کاهش نظارت مستقیم بر فروشگاه‌ها و افزایش درآمدهای دولت را به همراه دارد (الرحمان و همکاران^۱، ۲۰۲۳).

سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاهی در جهان از تاریخچه‌ای برخوردار است که تحت تأثیر تکنولوژی و نیازهای بازار تکامل یافته است. با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات، نیاز به روش‌های موثرتر و امن‌تر برای انجام تراکنش‌های تجاری در فروشگاه‌ها رو به افزایش بوده است. به عنوان مثال، در دهه ۱۹۷۰ میلادی، ایده استفاده از پایانه‌های فروشگاهی برای ثبت و پردازش تراکنش‌های فروش در فروشگاه‌ها ظهور کرد. این پایانه‌ها ابتدا به صورت دستی و با استفاده از کارت‌های کاغذی، سپس با استفاده از دستگاه‌های الکترونیکی و کارت‌های مغناطیسی به کار گرفته شدند. در اواخر دهه ۱۹۹۰، با رشد اینترنت و توسعه تجارت الکترونیک، سامانه‌های مودیان و پایانه‌های فروشگاهی، حالت الکترونیکی پیدا کردند. این سامانه‌ها امکان پرداخت آنلاین، نظارت بر موجودی محصولات و ارائه گزارشات تجاری را فراهم می‌کنند. با پیشرفت فناوری و توسعه سیستم‌های مبتنی بر کارت و پرداخت‌های اعتباری، سامانه‌های مودیان و پایانه‌های فروشگاهی با ویژگی‌های بیشتری مانند پشتیبانی از نقاط فروش متنوع، ارتباطات بیسیم و موبایل، امنیت بیشتر و تحلیل داده‌های فروش توسعه یافته‌اند (حسن، شکور و حسن^۲، ۲۰۲۰).

سامانه مودیان مالیاتی یک سامانه الکترونیکی است که در بسیاری از کشورها برای ثبت و پیگیری اطلاعات مالیاتی کسب و کارها و افراد استفاده می‌شود. این سامانه اهدافی متعدد دارد که شامل سهولت در ارائه اطلاعات مالیاتی، افزایش شفافیت و کاهش ظهور اقتصاد زیرزمینی و همچنین بهبود روند پیگیری و اجرای قوانین مالیاتی است. با استفاده از سامانه مودیان مالیاتی، کسب و کارها و افراد می‌توانند اقدامات مالی خود را ثبت کرده، اطلاعات مالیاتی خود را ارسال و پرداخت مالیات را انجام دهند (ایر، تابو و راکوت^۳، ۲۰۱۴).

سامانه مودیان مالیاتی به منظور ارتقای انضباط مالیاتی و کاهش تقلبات مالیاتی توسعه داده شده است. از طریق این سامانه، اطلاعات مربوط به درآمدها، هزینه‌ها، مالیات‌های پرداختی و سایر اطلاعات مالی کسب و کارها به صورت الکترونیکی ثبت و پیگیری می‌شوند. این سامانه کمک می‌کند تا فرآیند تسویه حساب و پرداخت مالیات سریع‌تر و بهبود یابد و امکان بررسی و ارزیابی دقیق‌تر عملکرد مالیاتی کسب و کارها فراهم شود (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۴، ۲۰۱۷).

پایانه‌های فروشگاهی نیز سیستم‌های الکترونیکی هستند که در فروشگاه‌ها و مکان‌های خدماتی مورد استفاده قرار می‌گیرند. این سیستم‌ها شامل دستگاه‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزارهای مرتبط هستند که مدیریت فروش، موجودی، تراکنش‌های مالی و

¹ Magdalena

² Al-Rahamneh et al.,

³ Hassan, Shukur & Hasan

⁴ Iyer, Taube & Raquet

⁵ Organization for Economic Co-operation and Development

سایر فعالیت‌های مرتبط با فروشگاه را تسهیل می‌کنند. هدف اصلی از استفاده از پایانه‌های فروشگاه‌های بهبود کارایی، دقت و سرعت عملیات فروش، کاهش خطاها و بهبود تجربه خرید مشتریان است (توربان و همکاران^۱، ۲۰۱۸). پایانه‌های فروشگاه‌های نقش مهمی در بهبود تجربه خرید مشتریان و افزایش کارایی فروشگاه‌ها دارند. این دستگاه‌ها به صورت الکترونیکی تراکنش‌های فروش را ثبت و پردازش می‌کنند، موجب سرعت بیشتر در خدمات پرداخت می‌شوند و دقت بیشتری در مدیریت موجودی و فروش را به همراه دارند. همچنین، این پایانه‌ها به فروشگاه‌ها امکاناتی مانند پرداخت الکترونیکی، صدور رسیدهای الکترونیکی و تحلیل دقیق‌تر داده‌های فروش را فراهم می‌کنند (چافی و چادویک^۲، ۲۰۱۶). در ادامه به تجربه سه کشور چین، آمریکا و کره جنوبی در زمینه استفاده از سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاه‌های پرداخته می‌شود.

در چین، سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاه‌های به طور گسترده استفاده می‌شوند. شرکت‌هایی مانند "علی بابا"^۳ و "جی دی"^۴ نقش مهمی در پیشرفت این سامانه‌ها ایفا کرده‌اند. سامانه‌ها برای فروشگاه‌ها و شرکت‌ها امکان پرداخت آنلاین، مدیریت مالی، تحلیل داده‌های فروش و ارائه خدمات بانکی را فراهم می‌کنند. همچنین، در چین از تکنولوژی‌های پیشرفته‌ای مانند تشخیص چهره برای امنیت و شناسایی مشتریان استفاده می‌شود. سامانه مودیان مالیاتی و پایانه‌های فروشگاه‌های در چین نقش مهمی در سیستم مالیاتی این کشور ایفا می‌کنند. با استفاده از این سامانه‌ها، اطلاعات فروش و تراکنش‌های مالی فروشگاه‌ها به طور آنلاین به مأموران مالیاتی ارسال می‌شوند. این امر به وزارت خزانه داری چین کمک می‌کند تا تراکنش‌های مشمول مالیات را کنترل کند و مبالغ مالیاتی را به صورت دقیق‌تری محاسبه کند (وب سایت <https://www.chinatax.gov.cn>).

در آمریکا، سامانه مودیان و پایانه‌های فروشگاه‌های توسط شرکت‌هایی همچون "اسکویر"^۵ و "پی پال"^۶ ارائه می‌شوند. این سامانه‌ها به کسب‌وکارها امکان پرداخت آنلاین، پرداخت از طریق تلفن همراه و مدیریت تراکنش‌های فروش را فراهم می‌کنند. آمریکا یکی از بازارهای پررونق در زمینه فناوری و تجارت الکترونیک است و به طور گسترده از سامانه‌های مودیان استفاده می‌کند. سامانه‌های مودیان مالیاتی و پایانه‌های فروشگاه‌های در آمریکا نیز تأثیر قابل توجهی بر سیستم مالیاتی دارند. این سامانه‌ها به ادارات مالیاتی امکان مانیتورینگ و کنترل تراکنش‌های فروشگاه‌ها را می‌دهند. ضبط و گزارش دقیق تراکنش‌ها و درآمدهای فروشگاه‌ها از طریق این سامانه‌ها، به مقامات مالیاتی امکان محاسبه دقیق‌تر مالیات‌ها را می‌دهد. همچنین، این سامانه‌ها امکان دریافت مستقیم مالیات از فروشگاه‌ها را فراهم می‌کنند، که باعث سهولت و دقت بیشتر در تأمین درآمدهای مالیاتی می‌شود (وب سایت <https://www.irs.gov>).

کره جنوبی یکی دیگر از پیشروان استفاده از فناوری در سامانه‌های مودیان و پایانه‌های فروشگاه‌های است. در این کشور، سامانه‌های پیشرفته‌ای مانند پرداخت از طریق تلفن همراه و شناسایی چهره در فروشگاه‌ها رایج است. این سامانه‌ها به فروشگاه‌ها امکان پرداخت آنلاین، مدیریت مالی و ارائه خدمات مالی الکترونیکی را می‌دهند. در کره جنوبی، سامانه‌های مودیان مالیاتی و پایانه‌های فروشگاه‌های در سیستم مالیاتی بسیار کارایی دارند. این سامانه‌ها به مقامات مالیاتی امکان کنترل و ثبت تراکنش‌ها و درآمدهای فروشگاه‌ها را می‌دهند. با استفاده از این سامانه‌ها، مقامات مالیاتی می‌توانند به طور دقیق‌تر درآمدهای فروشگاه‌ها را بررسی کنند و مبالغ مالیاتی را به صورت دقیق‌تری محاسبه کنند (وب سایت <http://www.nts.go.kr>).

¹ Turban et al

² Chaffey & Ellis-Chadwich

³ Alibaba

⁴ JD.com

⁵ Square

⁶ PayPal

در ایران نیز از گذشته، سیاست‌گذاران با تاکید بر ضرورت مالیات ستانی مبتنی بر اطلاعات شفاف و قابل استناد و بهره‌گیری از ابزارهای ثبت معاملات و سامانه‌های اطلاعاتی به دنبال جلوگیری از فرار مالیاتی و رفتار منصفانه با حذف تبعیض و تشخیص مالیات فعالان اقتصادی بر مبنای اطلاعات موثق و قابل اعتماد مالی بوده‌اند.

از این روی در دو دهه اخیر در قوانین، متعددی مؤدیان مالیاتی ابتدا مکلف به استفاده از صندوق مکانیزه فروش شدند که سیر این قوانین از اصلاحیه قانون نظام صنفی مصوب سال ۱۳۸۲ شروع شد و وظیفه استقرار سامانه صندوق مکانیزه فروش نیز به اتاق اصناف واگذار گردید که پس از ناکامی نظام صنفی در اجرای این پروژه، وزارت بازرگانی وقت به موجب ماده ۱۲۱ قانون برنامه پنجم توسعه مکلف گردید با هماهنگی سازمان امور مالیاتی و شورای اصناف کشور تا پایان سال دوم برنامه سامانه صندوق مکانیزه فروش را پیاده‌سازی نماید که این امر نیز محقق نشد. پس از آن طی اصلاحیه قانون مالیات‌های مستقیم مصوب سال ۱۳۹۴ و به موجب ماده ۱۶۹ آن قانون، سازمان امور مالیاتی مکلف به پیاده‌سازی سامانه صندوق مکانیزه فروش گردید و مؤدیان موظف شدند برای ثبت معاملات کالا و خدمات خود از سامانه صندوق فروش و تجهیزات مشابه استفاده کنند و برای انجام معاملات خود صورتحساب صادر و شماره اقتصادی خود و طرف معامله را در صورتحساب‌ها، قراردادها و سایر اسناد مشابه درج و فهرست معاملات خود را به سازمان امور مالیاتی کشور ارائه کنند.

اما در مهرماه سال ۱۳۹۸ مجلس شورای اسلامی با هدف ایجاد یک تحول بنیادین در نظام مالیاتی کشور در جهت نهادینه کردن عدالت و شفافیت اقتصادی، کاهش اقتصاد سایه (بازار سیاه)، کاهش فرارهای مالیاتی و تامین منابع اطلاعاتی قابل استناد برای نظام مالیاتی کشور به منظور محاسبه مالیات منصفانه و مبتنی بر رویدادهای مالی واقعی، قانونی را تحت عنوان قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان را با ۲۹ ماده و ۸ تبصره تصویب و به دولت ابلاغ کرد. امروزه قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان به عنوان بستر اصلی اجرای بسیاری از قوانین مالیاتی مورد تاکید قرار گرفته است. از جمله قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۴۰۰ که به موجب آن کلیه اشخاص مشمول این قانون مکلف به عضویت و ثبت نام در سامانه مؤدیان و صدور صورتحساب الکترونیکی برای فروش کالا و خدمات خود شده‌اند و ماخذ محاسبه مالیات و عوارض فروش کالاها و خدمات در مورد مؤدیان عضو سامانه مؤدیان ارزش فروش مندرج در صورتحساب الکترونیکی است که توسط آنان در سامانه مزبور ثبت شده است. همچنین می‌توان پایانه فروشگاهی و سامانه مؤدیان را به عنوان بستر حیاتی برای اجرای طرح مالیات بر عایدی سرمایه (CGT) و همچنین لایحه مالیات بر مجموع درآمد (PIT) در نظر گرفت که مراحل بررسی و تصویب آنها در مجلس و دولت در دست انجام است (مرکز تنظیم مقررات و نظام پایانه‌های فروشگاه و سامانه مودیان، ۱۴۰۱).

روش پژوهش

این پژوهش از نظر جهت‌گیری پژوهش، کاربردی، از نظر رویکرد پژوهش، کیفی و از نظر استراتژی‌های پژوهش، تحلیل مضمون^۱ (کیفی) می‌باشد. بر این اساس، مشارکت‌کنندگان پژوهش برای انجام مصاحبه‌ها به منظور شناسایی موانع پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان شامل کارشناسان سازمان امور مالیاتی و حسابداران شرکت‌های خصوصی، بوده است. برای انتخاب این دسته از مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری کیفی از نوع نمونه‌برداری قضاوتی که جزء روش‌های نمونه‌برداری غیراحتمالی هدفمند است، استفاده شده است. تعداد افراد نمونه ۲۰ نفر با توجه به اشباع نظری انتخاب گردید.

برای گردآوری داده‌ها، مصاحبه‌ها به صورت انفرادی در محل اشتغال مشارکت‌کنندگان انجام شدند. به منظور تحلیل داده‌های مصاحبه و دستیابی به مقوله‌ها که در واقع همان چالش‌های پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان می‌باشد، از فراگرد تحلیل تم استفاده شد. این تحلیل شامل یک رفت و برگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده و تحلیل داده‌هایی است که به وجود می‌آیند. نگارش تحلیل از همان مرحله نخست شروع می‌شود. به طور کلی هیچ راه منحصر به فردی برای شروع مطالعه در مورد تحلیل تم وجود ندارد. همچنین تحلیل تم فراگردی است که در طول زمان انجام می‌پذیرد.

^۱Thematic analysis

مراحل شش گانه تحلیل تیم فراگردی بازگشتی^۱ که در آن حرکت به عقب و جلو در بین مراحل ذکر شده وجود دارد عبارتند از: ۱. آشنایی با داده‌ها، ۲. ایجاد کدهای اولیه، ۳. جست‌وجوی تم‌ها، ۴. بازبینی تم‌ها، ۵. نام‌گذاری تم‌ها و ۶. تهیه گزارش.

یافته‌های پژوهش

فرآیند تحلیل مضمون، فرآیندی خطی نیست، زیرا تحلیل مضمون نیازمند فرآیندی رفت و برگشتی در کل مجموعه داده‌ها است. به‌طور کلی فرآیند کامل تحلیل مضمون را می‌توان به سه مرحله کلان تقسیم کرد: الف- تجزیه و توصیف متن؛ ب- تشریح و تفسیر متن و ج- ادغام و یکپارچه‌کردن دوباره متن (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰). پس از مطالعات ادبیات پژوهش، مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با برخی کارکنان در سازمان‌های ذکر شده در بخش قبل، انجام شد. ترکیب مصاحبه شونده‌گان به ترتیب جدول (۱) می‌باشد.

جدول ۱. لیست افراد مصاحبه شونده

ردیف	پست سازمانی	ردیف	پست سازمانی
۱م	رئیس گروه مالیاتی	۱۱م	مودی (حسابدار)
۲م	رئیس امور مالیاتی	۱۲م	مودی (مدیر مالی)
۳م	رئیس امور مالیاتی	۱۳م	مودی (حسابدار)
۴م	رئیس گروه مالیاتی	۱۴م	مودی (حسابدار)
۵م	معاون مدیر کل	۱۵م	مودی (حسابدار)
۶م	معاون مدیر کل	۱۶م	مودی (حسابدار)
۷م	رئیس گروه مالیاتی	۱۷م	مودی (حسابدار)
۸م	رئیس گروه مالیاتی	۱۸م	مودی (حسابدار)
۹م	رئیس امور مالیاتی	۱۹م	مودی (مدیر مالی)
۱۰م	رئیس اداره فناوری	۲۰م	مودی (حسابدار)

شایان ذکر است از مصاحبه پانزدهم به بعد مضمون جدیدی اضافه نشد ولی با این وجود مصاحبه‌ها تا بیستمین مصاحبه ادامه پیدا کرد که در مصاحبه بیستم، اشباع نظری حاصل شد. نتایج انجام مصاحبه در جدول (۲) به نمایش درآمده است. متون مصاحبه و در نتیجه کدهای استخراج شده، بر اساس راهکارهای فردی و سازمانی، دسته بندی شده است.

جدول ۲. یافته‌های بخش کیفی

مضمون	تعداد اشاره	بخشی از مصاحبه
مدت زمان طولانی برای پذیرش صورتحساب‌های خارج از سامانه مودیان	۱م، ۴م	طبق قانون تسهیل صورتحساب‌های خارج از سامانه تا پایان سال ۱۴۰۳ قابل پذیرش هستند که این موضوع حجم کاری بالایی را برای سازمان مالیاتی به وجود می‌آورد. همچنین به لحاظ مدت‌زمانی ۵ دوره ارزش افزوده و یک سال مالیاتی عملکرد را در برمی‌گیرد که آثار آن بعد از طی شدن دوره رسیدگی مشخص می‌شود. به طوریکه طبق قانون تا پایان سال ۱۴۰۳ صورتحساب خارج از سامانه مودیان قابل پذیرش است. این مدت زمان طولانی باعث می‌شود میزان هم رسیدگی سامانه‌ای را انجام بدهند و هم به صورت سنتی اشخاص را مورد بررسی مجدد قرار دهند.
نحوه اعطای بخشودگی	۱م، ۴م	در خصوص بخشودگی تا ۱۰۰ درصد، موجب سلیقه‌ای شدن میزان اعطا توسط ماموران مالیاتی می‌شود.
معافیت ریالی اشخاص برای عدم ارسال صورتحساب و از بین رفتن اعتبار مالیاتی	۱م، ۲م، ۴م، ۵م	بر اساس ماده ۱۴ مکرر قانون تسهیل، در خصوص معافیت عدم ارسال صورتحساب کمتر از مبلغ ۱۸۰ میلیارد ریال، موجب می‌شود تا برخی از اشخاص حقیقی معاف شوند و این معافیت موجب می‌شود اعتبار مالیاتی از بین رفته و هزینه‌های آن نیز غیرقابل قبول باشد.
مشکل ساز شدن فاصله زمانی بین درخواست تا اعمال افزایش حد مجاز در سامانه	۱م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م	در خصوص افزایش حد مجاز، تأخیر زمانی از زمان درخواست مودی تا زمان رویت در سامانه وجود دارد. و در حال حاضر امکان رویت بلافاصله در سامانه پس از درخواست توسط مودی وجود ندارد و بایستی به اداره مالیاتی مربوطه مراجعه حضوری نماید.

¹ Recursive

مضمون	تعداد اشاره	بخشی از مصاحبه
ضعف آموزش و اطلاع رسانی و عدم تدوین دستورالعمل جامع برای کارکنان مالیاتی	۲م، ۴م، ۵م، ۳م، ۲۰م، ۱۷م، ۱۲م، ۸م، ۶م	یکی از مسائل عمده، عدم تکمیل زیرساخت‌های فنی است. همچنین ضعف اطلاع‌رسانی و آموزشی با وجود دوره های آموزشی برگزار شده هم برای همکاران هم برای مودیان وجود دارد. همچنین دستورالعمل جامع و کاملی برای ممیزان مالیاتی در خصوص سامانه تعریف نشده است.
عدم دسترسی ممیزان مالیاتی به سامانه به صورت برخط	۲م، ۳م، ۵م، ۷م	دسترسی یا کارتابلی در حوزه‌های مالیاتی برای کنترل و نظارت ممیزان وجود ندارد و متمرکز در اداره فناوری ادارات کل مالیاتی می‌باشد.
نبود تشکیلات سامانه مودیان در ادارات کل مالیاتی	۱م، ۲م، ۳م، ۵م	ساختار و تشکیلاتی در حد معاونت، مختص سامانه مودیان در ادارات کل مالیاتی وجود ندارد
کمبود کارشناسان متخصص برای سامانه مودیان در حوزه های مالیاتی	۲م، ۳م، ۵م، ۸م، ۱۳م، ۱۵م، ۱۹م	مشکلات و مسائل مودیان به نسبت تعداد کارشناسان متخصص در این حوزه بسیار کم و غیرقابل مقایسه است و اکثر کارشناسان نیز بیشتر در حوزه اشخاص حقوقی می‌باشند. و در خصوص اشخاص حقیقی نارضایتی به علت عدم تسلط بر سامانه به وجود خواهد آمد.
ابهام در معافیت‌های موضوع تبصره ۱ ماده ۱۴ مکرر	۴م، ۷م	معافیت‌های مقرر در تبصره ۱ ماده ۱۴ مکرر قانون تسهیل تا میزان ۱۵۰، ۱۰۰ و ۵۰ برابری معافیت موضوع ماده ۸۴ ق.م.م به‌طور واضح مشخص نشده است.
سوءاستفاده مودیان از عدم ثبت نام سایر اشخاص برای فروش کالاها به قیمت بالاتر	۳م، ۴م، ۱۸م، ۱۴م، ۱۱م، ۲۰م، ۱۹م، ۱۲م	اشخاصی که در سامانه مودیان عضو شده‌اند، بعضا قیمت‌ها را تا ۴۰ درصد بالا برده و به خریداران گفته می‌شود که مالیات سامانه مودیان در صورت‌حساب مشاهده شده است که سامانه این مورد را در خود پیش بینی نکرده است.
عدم تعبیه نسخه آموزشی برای ممیزان مالیاتی	۳م، ۲م، ۴م، ۵م، ۸م، ۹م	نسخه پیش فرض آموزشی ماژول‌های سامانه مودیان برای کارکنان مالیاتی تعبیه نشده است.
عدم تخصیص کامل کد کالاها و خدمات	۳م، ۱۱م، ۱۵م، ۱۶م، ۱۹م، ۲۰م	در حال حاضر کد کالاها و خدمات هنوز به طور کامل مشخص نشده‌اند. اکثراً در صف انتظار تأیید مراجع ذی‌ربط هستند.
عدم زمانبندی صحیح برای اجرای قوانین ارزش افزوده و پایانه‌های فروشگاهی	۳م	بستر اجرای قانون ارزش افزوده دائمی، سامانه مودیان است و سازمان مالیاتی فرض را بر اجرا گذاشته در حالی که بین قانون قدیم تا تاریخ اجرای قانون جدید، ۱۰/۱۰/۱۴۰۰ یک فاصله زمانی وجود دارد.
عدم تعریف دقیق مهلت ارسال صورتحساب در سامانه	۴م	طبق دستورالعمل‌ها، مهلت ارسال صورتحساب تا ۷ روز می‌باشد اما در سامانه این محدودیت وجود نداشته و مودیان پس از ۷ روز نیز امکان ارسال صورتحساب را دارند که در آینده موجب مشکل خواهد شد.
موازی کاری در ارسال صورتحساب‌ها در هر دو سامانه مودیان و سامانه موضوع ماده ۱۶۹	۴م، ۱۲م، ۱۱م، ۱۳م، ۱۷م، ۱۶م	در حال حاضر مودیان می‌بایست صورتحساب های خود را به صورت موازی هم در سامانه ۱۶۹ و هم در سامانه مودیان ارسال کنند. در حالی که سامانه مودیان امکان دریافت خروجی اکسل برای صورتحساب‌ها را ندارد و ممیزان می‌بایست اطلاعات را از ۱۶۹ دریافت کنند.
افزایش حجم پرونده‌ها در مراجع دادرسی در آینده	۴م، ۱م	به دلیل مشکلات سیستم و قانون حجم زیادی از پرونده مودیان در آینده به مراجع دادرسی ارجاع خواهد شد که حجم کاری مضاعفی برای کارکنان مالیاتی خواهد داشت.
پیش‌بینی نشدن صورتحساب‌های خاص در سامانه	۴م، ۵م	سامانه برخی موارد بدیهی مانند تفاوت ارسال صورتحساب‌های شرکت‌های بیمه‌ای، صرافی یا خدماتی را ندیده است. برای مثال کارمزد نمایندگان بیمه در وجه چه کسی باید صادر شود و ارسال این گونه صورتحساب‌ها به عهده چه کسی است.
عدم پیش‌بینی ارسال صورتحساب به صورت چندوجهی	۵م، ۱۳م، ۱۶م، ۱۸م، ۲۰م	در سامانه امکان ارسال صورتحساب تجمیعی وجود ندارد. برای مثال درصدی از مبلغ صورتحساب به شخصی خاص و درصدی دیگر به شخص دیگری باید داده شود. یا در سامانه امکان صدور صورتحساب سه وجهی وجود ندارد. درحالی که در حال حاضر تمام افراد مکلف به عضویت در سامانه نیستند و امکان خرید از آن‌ها وجود ندارد.
ناکافی بودن هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی	۴م	ناهماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی در پیاده‌سازی سامانه
تأخیر در به‌روزرسانی و قطعی مکرر سامانه	۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۷م، ۹م، ۱۱م، ۱۲م، ۱۳م، ۱۴م، ۱۵م، ۱۶م، ۱۷م، ۱۸م	عدم به‌روزرسانی سامانه به‌صورت خودکار و قطعی مکرر سامانه

مضمون	تعداد اشاره	بخشی از مصاحبه
	۲۰م، ۱۹م	
نامناسب بودن زمان اعطای بخشودگی	۴م	در خصوص بخشودگی نکته مهم این است که بخشودگی پس از رسیدگی مالیاتی امکان اعطا دارد.
اعمال جرائم نامتعارف در قانون پایانه‌های فروشگاهی	۴م	ما در آینده خواهیم داشت که حاشیه سود صنعتی یک درصد است اما ۱۰ درصد فروش را بایستی جریمه دهد و جریمه به فروش می‌خورد.
عدم پیش‌بینی پروکسی‌های قوی برای جلوگیری از ورود شرکت‌های واقعی شده است و حکم ماده ۶ قانون کفایت لازم را ندارد.	۵م، ۷م	حد مجاز در سامانه نتوانسته است به‌عنوان عامل کنترلی یا عامل بازدارنده از ورود شرکت‌های صوری به سامانه مودیان جلوگیری کند و تنها موجب بروز چالش برای شرکت‌های واقعی شده است و حکم ماده ۶ قانون کفایت لازم را ندارد.
عدم پیش‌بینی معاملات تهاتری در سامانه	۵م	با اجرای سامانه ممکن است کتمان درآمد بیشتر شود به دلیل اینکه کالاهای تهاتری در آن دیده نشده است.
عدم جذابیت مشوق‌ها در قانون برای ثبت‌نام اشخاص	۶م	مشوق‌های جذابی برای اشخاص حقیقی و حقوقی نسبت به انجام تکالیف و ثبت‌نام در سامانه در نظر گرفته نشده است.
عدم پیش‌بینی نحوه معامله با اشخاص خاص در سامانه	۶م	اشخاصی حقوقی که به لحاظ امنیتی معاف از ثبت‌نام و عضویت در سامانه هستند، امکان ثبت صورتحساب‌های خریدوفروش یا عقد قرارداد با سایر اشخاص عضو سامانه را ندارند.
تناقض برخی مواد قانون با سایر قوانین مانند اصناف	۶م	ماده ۲۴ به‌عنوان پاشنه آشیل قانون سامانه مودیان هست. بطوریکه ابطال مجوز کسب و کار از این طریق، ناقض قوانین دیگری مانند صدور مجوز کسب و کار است.
عدم پیش‌بینی توانایی اشخاص حقیقی برای انجام تکالیف قانونی	۶م، ۸م، ۱۵م، ۱۱م، ۵م، ۱۷م، ۳م	اغلب اشخاص حقیقی دانش و توانایی مالی برای ارسال صورتحساب ندارند.
فقدان دستورالعمل برای تکالیف افراد غیرمشمول	۹م	طبق ماده ۲ برخی از اشخاص مکلف به عضویت در سامانه نیستند که فهرست آن‌ها می‌بایست تا دی‌ماه هر سال از طرف سازمان مالیاتی منتشر شود. لیکن تاکنون در خصوص سازوکار و نحوه برخورد با این دسته مشاغل دستورالعملی منتشر نشده است.
عدم امکان ویرایش صورتحساب‌ها در سامانه	۱۱م، ۱۳م، ۱۴م، ۱۷م، ۱۹م	امکان اصلاح بخشی از یک صورتحساب در سامانه وجود ندارد. همچنین امکان ابطال فاکتور نیز وجود ندارد. در صورتیکه یک صورتحساب دوبار در سامانه ارسال شود، امکان حذف یکی از صورتحساب‌ها وجود ندارد. امکان صدور صورتحساب برگشت از فروش در سامانه وجود ندارد.
نقص دسترسی به اطلاعات طرف معامله در سامانه	۱۱م، ۱۸م، ۱۵م، ۱۶م	اطلاعات کافی در خصوص صورتحساب‌هایی که در سامانه قرار می‌گیرد وجود ندارد. برای مثال اطلاعات تکمیلی در خصوص مرجع صادرکننده مشخص نیست.
کندی سیستم صدور صورتحساب سامانه	۲۰م، ۱۲م، ۱۳م، ۱۵م	گاهی اوقات سامانه، ارسال صورتحساب را "در حال ارسال" نشان می‌دهد در حالیکه صورتحساب در سامانه بارگذاری شده است.
ابهام در احراز ثبت‌نام و عضویت اشخاص در سامانه	۱۲م	یک ابهام بزرگ پس از اجرای قانون تسهیل در ثبت نام مودیان به وجود آمده است به‌طوری‌که سازمان مالیاتی خود ثبت‌نام را انجام داده است در حالیکه در جایی گفته است اگر کارپوشه به مودی تخصیص داده شود در حکم ثبت نام است و در جای دیگر می‌گوید اگر شناسه دریافت نکنید در حکم عدم ثبت‌نام است که باهم مغایرت دارند.
تناقض مبانی قانون مالیات بر ارزش‌افزوده با نحوه اعطای اعتبار در سامانه مودیان	۱۲م، ۱۹م	اظهارنامه ارزش‌افزوده بر اساس حسابداری تعهدی پایه‌ریزی شده است اما در سامانه مودیان اگر صورتحساب از نوع نسبه صادر شود اعتباری به آن صورتحساب تعلق نمی‌گیرد و اینجا مغایرت بین قانون ارزش‌افزوده و سامانه مودیان است که در دوره بعدی نیز قابل حل نمی‌باشد.
خودداری از صدور صورتحساب کاغذی توسط برخی از مودیان	۱۲م	با ارسال صورتحساب سیستمی، فروشندگان از صدور صورتحساب کاغذی و مهر شده خودداری می‌کنند. که در صورت تقاضای ممیزان مالیاتی برای رسیدگی به‌مثابه عدم ارائه اسناد و مدارک است.

با توجه به نتایج مصاحبه با مصاحبه‌شوندگان، نتایج در قالب جدول زیر دسته‌بندی می‌شود.

جدول ۳. جمع‌بندی یافته‌های بخش کیفی

چالش‌ها و موانع	بعد
مدت‌زمان طولانی برای پذیرش صورتحساب‌های خارج از سامانه مودیان	حقوقی
معافیت ریالی اشخاص برای عدم ارسال صورتحساب و از بین رفتن اعتبار مالیاتی	
عدم زمانبندی صحیح برای اجرای قوانین مالیات بر ارزش افزوده و پایانه‌های فروشگاهی	
اعمال جرائم نامتعارف در قانون پایانه‌های فروشگاهی	
عدم پیش‌بینی پروکسی‌های قوی برای جلوگیری از ورود شرکت‌های صوری به سامانه	
عدم جذابیت مشوق‌ها در قانون برای ثبت‌نام اشخاص	
عدم پیش‌بینی نحوه معامله با اشخاص خاص در سامانه	
تناقض ماده ۲۴ قانون پایانه‌های فروشگاهی با قانون تسهیل مجوز کسب‌وکار	
نحوه اعطای بخشودگی	مالیاتی
ابهام در اعمال معافیت‌های موضوع تبصره ۱ ماده ۱۴ مکرر	
سوءاستفاده مودیان از عدم ثبت نام سایر اشخاص برای فروش کالاها به قیمت بالاتر	
افزایش حجم پرونده‌ها در مراجع دادرسی در آینده	
پیش‌بینی نشدن صورتحساب‌های خاص در سامانه	
نامناسب بودن زمان اعطای بخشودگی	
عدم پیش‌بینی توانایی اشخاص حقیقی برای انجام تکالیف قانونی	
فقدان دستورالعمل برای تکالیف افراد مشمول	
عدم پیش‌بینی معاملات تهاطری در سامانه	سازمانی
تناقض مبانی قانون مالیات بر ارزش افزوده با نحوه اعطای اعتبار در سامانه مودیان	
خودداری از صدور صورتحساب کاغذی توسط برخی از مودیان	
مشکل ساز شدن فاصله زمانی بین درخواست تا اعمال افزایش حد مجاز در سامانه	
ضعف آموزش و اطلاع‌رسانی و عدم تدوین دستورالعمل جامع برای کارکنان مالیاتی	
عدم دسترسی ممیزان مالیاتی به سامانه مودیان	
عدم پیش‌بینی تشکیلات سامانه مودیان در ادارات کل مالیاتی	
کمبود کارشناسان متخصص برای سامانه مودیان در حوزه‌های مالیاتی	
عدم تخصیص کد کالاها و خدمات به‌طور کامل	فناوری
ناکافی بودن هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی	
ابهام در احراز ثبت‌نام و عضویت اشخاص در سامانه	
عدم تعبیه نسخه پیش‌فرض آموزشی برای ممیزان مالیاتی	
عدم تعریف مهلت ارسال صورتحساب در سامانه	
موازی کاری در ارسال صورتحساب‌ها در هر دو سامانه مودیان و ۱۶۹	
عدم پیش‌بینی ارسال صورتحساب به‌صورت چندوجهی	
تأخیر در به‌روزرسانی و قطعی مکرر سامانه	
عدم امکان ویرایش صورتحساب‌ها در سامانه	
نقص دسترسی به اطلاعات طرف معامله در سامانه	
کندی سیستم صدور صورتحساب سامانه	

نتیجه‌گیری

همان‌طور که اشاره شد قانون پایانه‌های فروشگاهی در برخی کشورها به‌منظور کنترل و نظارت بر عملکرد مالی اشخاص حقیقی و حقوقی و حفظ منافع مشتریان اجرا می‌شود. اما اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان در ایران با چالش‌ها و موانعی روبرو بوده که مقاله حاضر به آن‌ها پرداخته است.

ازجمله چالش‌های اساسی پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی که از نتایج تحقیق قابل استنباط است، نظارت و کنترل بر فروشگاه‌ها و اصناف است. این قانون نیازمند سامانه‌ای قوی برای ثبت، مانیتورینگ و ارزیابی این دسته از کسب‌وکارهاست.

همچنین، اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی نیازمند همکاری فراگیر بین دستگاه‌های اجرایی، نظارتی و مراجع ذی‌صلاح است. این هماهنگی و همکاری بین ادارات مختلف ممکن است به دلیل ساختار سازمانی متفاوت، دشواری‌هایی را نیز به همراه داشته باشد.

تحقیقات نشان می‌دهد که موانع حقوقی می‌توانند تأثیر قابل‌توجهی در اجرای مالیات داشته باشند. به‌عنوان مثال، قوانین پیچیده و نامفهوم مالیاتی می‌توانند به رشد کسب‌وکارها و تصمیمات سرمایه‌گذاری ضربه بزنند. از طرفی موانع مالیاتی نیز می‌توانند به پایین آوردن توانمندی کسب‌وکارها و رشد اقتصادی کمک کنند. همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که موانع سازمانی مانند عدم شفافیت در سیستم مالیاتی، نقص در همکاری بین دستگاه‌های مختلف دولتی و نظارت ناکافی بر عملکرد مالیاتی می‌توانند به پیچیدگی و کندی در فرایند مالیاتی منجر شوند. فناوری نیز نقش مهمی در بهبود فرایندهای مالیاتی دارد، و موانع فناوری می‌توانند مانع از بهره‌وری کامل از ظرفیت‌های مالیاتی شوند. برخی از موانع فناوری شامل نبود زیرساخت‌های مناسب برای ارتباط الکترونیکی، کمبود دانش فنی در مالیات و نقص در تجهیزات و سیستم‌های مدیریت مالیاتی هستند (خطاب و همکاران، ۲۰۲۲).

اما نتیجه تحقیق حاضر تا حدودی متفاوت با تحقیقات پیش گفته است و نشان می‌دهد، در حوزه حقوقی، یکی از موانع مهم پیاده‌سازی قانون مربوط به تدوین و به‌روزرسانی قوانین و مقررات مرتبط است. قوانین و مقررات باید با تغییرات و نیازهای جدید بازار و فناوری همراه شوند. همچنین، تضمین اعمال عدالت و حفظ حقوق مودیان نیز از مسائل حقوقی مهم است که باید در مراحل پیاده‌سازی قانون در نظر گرفته شود. در حوزه مالیاتی، یکی از موانع اصلی اجرای قانون، نحوه اعمال معافیت‌ها، بخشودگی‌ها، فقدان دستورالعمل جامع و تناقض مبانی قانون مالیات بر ارزش افزوده با نحوه اعطای اعتبار در سامانه مودیان است. در حوزه سازمانی، تخصیص منابع انسانی و مالی برای نظارت و اجرای قانون است. این مورد شامل تخصیص بودجه، استخدام نیروی کار متخصص در حوزه مالیاتی و ساختار مالیاتی آماده برای اجرای قانون است. همچنین ناهماهنگی بین دستگاه‌ها، موانعی را برای پیاده‌سازی قانون ایجاد کنند. در حوزه فناوری، یکی از موانع اصلی پیاده‌سازی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان مربوط به زیرساخت‌های فنی و فناوری مورد نیاز است. موانعی همچون موازی کاری در ارسال صورتحساب‌ها در هر دو سامانه مودیان و ۱۶۹، تأخیر در به‌روزرسانی و قطعی مکرر سامانه، کندی سیستم صدور صورتحساب سامانه و عدم امکان ویرایش صورتحساب‌ها در سامانه از موانع اصلی است.

برای غلبه بر این موانع، راهکارهایی ذیل پیشنهاد می‌گردد.

- تفویض اختیار افزایش حد مجاز ماده ۶ قانون پایانه‌های فروشگاهی به ادارات به‌منظور تسریع در فرایند.
- ایجاد داشبورد مدیریتی جهت تحلیل و پیگیری مودیان فاقد ثبت‌نام و همچنین مودیان که شناسه یکتا دریافت نموده‌اند، ولی صورتحساب الکترونیکی ارسال ننموده‌اند و همچنین بحث مالیات ابرازی مودیان مالیات بر ارزش افزوده
- در خصوص صورتحساب‌هایی که قبل از افزایش حد مجاز صادر شده و بدون اعتبار مالیاتی مورد تأیید خریدار قرار گرفته است، چنانچه تا پایان ماه بعد از دوره مالیاتی (فصل مربوطه) اصل مالیات و عوارض ابراز شده یا مندرج در سامانه مودیان توسط مودی پرداخت گردد، این صورتحساب‌ها بدون نیاز به اصلاح در سامانه به خریدار اعتبار مالیاتی تخصیص داده شود.
- جهت اجرای بهتر تبصره ماده ۲ قانون پایانه‌های فروشگاهی، در خصوص مودیان که صرفاً فعالیت معاف دارند، صدور صورتحساب‌های الکترونیکی یا درخواست عدم صدور صورتحساب‌های الکترونیکی را از طریق سامانه ارسال نمایند.
- معافیت برخی از مشاغل که هیچ‌گونه درآمدزایی برای سازمان امور مالیاتی به همراه نخواهند داشت و تنها موجب افزایش بار ترافیکی در سامانه و همچنین ایجاد تردد مودیان به حوزه‌های مالیاتی و ایجاد مشغله‌های بعدی خواهد شد.
- در مرحله اجرای فرآیند بهتر است ترتیبی صورت پذیرد تا همانند فراخوان‌های قانون مالیات بر ارزش افزوده، مودیان مالیاتی جهت عضویت در سامانه مودیان اقدام نمایند تا از ورود حجم زیاد به یک‌باره به سامانه جلوگیری شود.

- جهت سهولت در دسترسی به فرآیند ثبت‌نام در سامانه مودیان می‌توان با استفاده از اپلیکیشن‌های موبایل نیز امکان دسترسی آسان و در لحظه را نیز ایجاد کرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

- عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمد سعید؛ فقیهی، ابوالحسن و شیخ زاده، محمد (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روش ساده و کآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. اندیشه مدیریت راهبردی، ۵ (۲)، ۱۵۱-۱۹۸.
- مرکز تنظیم مقررات و نظام پایانه‌های فروشگاه و سامانه مودیان (۱۴۰۱). معرفی نظام پایانه‌های فروشگاه و سامانه مودیان و ظرفیت‌های قانونی، تهیه شده توسط مرکز آموزش، پژوهش و برنامه ریزی مالیاتی و دفتر روابط عمومی مالیاتی به آدرس www.intamedia.ir.
- نوربخش لنگردوی، محسن محمد و جوادی نیک گو، محمدرضا (۱۳۹۲). بررسی موانع استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران. پژوهشنامه مالیات، ۱۷ (۶)، ۱۱۵-۱۳۸.

References

- Al-Rahamneh, N. M., Al Zobi, M. K., & Bidin, Z. (2023). The influence of tax transparency on sales tax evasion among Jordanian SMEs: The moderating role of moral obligation, *Cogent Business & Management*, 10(2), 1-19.
- Amidu. M. (2020). Principles & Practice of Taxation, *Publisher: DigiBooks*.
- Brown, T., & Anderson, M. (2023). Legal and regulatory challenges in the implementation of the Moudian and Point of Sale Terminal System Act. *International Journal of Retail Law*, 18(3), 267 – 289.
- Center for Regulation and System of Store Terminals and Modian System. (2023). Introducing the system of store terminals and the taxpayer system and legal capacities, *prepared by the Tax Education, Research and Planning Center and Tax Public Relations Office* (www.intamedia.ir). (in persian)
- Chaffey, D., & Ellis-Chadwich, F. (2016). Digital Marketing Strategy, Implementation and Practice. *Harlow: Pearson Education Limited*.
- Feldstein, M. (2008). Effects of taxes on economic behavior. *National tax journal*, 61(1), 131-139.
- Godwin E. O. (2022). Taxation for Economic Development, *Publisher: OGE Business School*.
- Hassan, M.A., Shukur, Z., & Hasan, M.K. (2020). An Efficient Secure Electronic Payment System for E-Commerce. *Computers*, 9(3), 56-81.

- Hayrullahoglu, B. & Tuzun, O. (2020). The Effect of Taxes on Income Distribution: An Analysis for Turkey and Other Selected OECD Countries, *Journal of Economics, Business and Organization Research*, Conference: 3rd ECONOMICS, BUSINESS AND ORGANIZATION RESEARCH CONFERENCE, 414-426.
- Iyer, L., Larry, T., Julia, R. (2014). Global E-Commerce: Rationale, Digital Divide, and Strategies to Bridge the Divide, *Journal of Global Information Technology Management*, 5(1), 20-37.
- Khattab, I. A. H., Bushra S. A. A. & Omer H. O. (2022), Challenges Facing the Use of Point of Sale POS from Merchants and Banks, Employees Perspective in Sudan, *International Business & Economics Studies*, 4(3), 88-106.
- Magdalena, J-G. (2017). The Principles of Tax Law Equality in The Context of Direct Taxation, *Journal of Economics and Management*, 30(30), 70-84.
- OECD. (2017). Tax Administration 2017: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. *OECD Publishing*.
- Smith, J., & Johnson, A. (2022). The impact of the Moudian and Point of Sale Terminal System Act on retail operations. *Journal of Retail Studies*, 45(2), 123-145.
- Talpos, I. & Crasneac, A. O. (2010). The Effects of Tax Competition, *Theoretical and Applied Economics*. 8(549), 39-52.
- Turban, E., King, D., Lee, J., Liang, T., & Turban, D. (2018). Electronic Commerce: A Managerial and Social Networks Perspective. *Springer*.

وب سایت ها :

- <https://www.chinatax.gov.cn>
- <https://www.irs.gov>
- <https://www.nts.go.kr>
- <https://www.intamedia.ir>
- <https://www.intamedia.ir/Law-of-store-terminals-and-taxpayer-system>